การนำผลการประเมินไปใช้

โดย ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน

เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๑ ในวาระที่ครบ ๑๐ ปีของการปฏิรูปการศึกษาไทย สมศ.ในสมัยนั้น ได้จัดให้มีการประเมินว่า ๑๐ ปีที่ผ่านมา การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าไปถึงไหน โดยตั้งหัวข้อเรื่องว่า **"การผลิดอกออกผลของการปฏิรูปการศึกษาไทย"** สรุปได้ว่าในส่วนที่เกี่ยวกับระบบบริหารการศึกษาก้าวหน้าไปมาก ส่วนที่ก้าวหน้าน้อยที่สุดคือการปฏิรูปการเรียนรู้สู่คุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทย จากผลการประเมินคราวนั้นชี้ชัดว่าการปฏิรูปการศึกษาไทยทั้งระบบและครบกระบวนการจริงๆ แล้วมี ๒ เรื่องใหญ่ๆ ดังนี้

๑. การจัดการศึกษา

๑.๑ การปฏิรูปการเรียนรู้สู่คุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทยที่จะก้าวไปสู่ยุคที่มีการแข่งขันสูงในโลกยุคใหม่ โดยต้องเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน หมายความว่าทุกคนตั้งแต่เกิดจนตายต้องอาศัยปัจจัยการศึกษาไปเพิ่มและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๑.๒ การปฏิรูปการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน สังคม และทุกองค์กร

๑.๓ การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ถ้าจะทำให้ได้ผลต้องมีความต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นสาระการเรียนรู้จึงต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากหลักสำคัญดังกล่าวทำให้เกิดความคิดว่าถ้าจะทำให้สถานศึกษาไม่ว่าอยู่ในท้องถิ่นใด ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่แล้วโดยขนาด โดยพื้นที่ โดยเศรษฐกิจของชุมชน ถ้าไม่พัฒนาโรงเรียนกันอย่างจริงจังความเหลื่อมล้ำจะเป็นปัญหาต่อการพัฒนาคุณภาพ จึงได้นำเรื่องสำคัญที่สุดเข้ามาคือการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นครั้งแรกที่มีการระบุและเขียนไว้เป็นกฎหมายชัดเจนว่าจะต้องมีการประกันคุณภาพภายในที่โรงเรียนต้องทำทุกปี ในกฎหมายใช้คำว่าประกันคุณภาพเพื่อผู้เรียน การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่การจับผิด ไม่ใช่การลงโทษ แต่เป็นการให้ข้อมูลจากผู้รู้ ผู้เล่น ว่ามีจุดบกพร่องอะไรเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งการจะให้สถานศึกษามีคุณภาพใกล้เคียงกันก็ต้องทำทั้ง ๒ ระบบ ทั้งประกันคุณภาพภายในและประกันคุณภาพภายนอก

๒. การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการศึกษา

หลักสำคัญคือ การกระจายอำนาจ ซึ่งเขียนไว้ชัดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ว่าจะต้องกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเพื่อให้เป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดผลทางการศึกษาตามความต้องการของประชาชน และตามมาตรฐานของประเทศ จึงใช้การกระจายโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) คือ สถานศึกษาทุกระดับเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นแหล่งของการพัฒนาคนที่สำคัญ เป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดผลทางการศึกษา ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ครูต้องมีคุณภาพ มีสมรรถนะ ก้าวหน้าและก็เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่แท้จริง

ระบบประเมินไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอก การสร้างดัชนีชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพมาตรฐานที่ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของคุณภาพมาตรฐานของการศึกษาไทยจึงต้องปรับปรุงและพัฒนาไปเรื่อยๆ การประเมินภายนอกจึงเริ่มตั้งแต่การกำหนด

แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการติดตามนำผลประเมินไปใช้

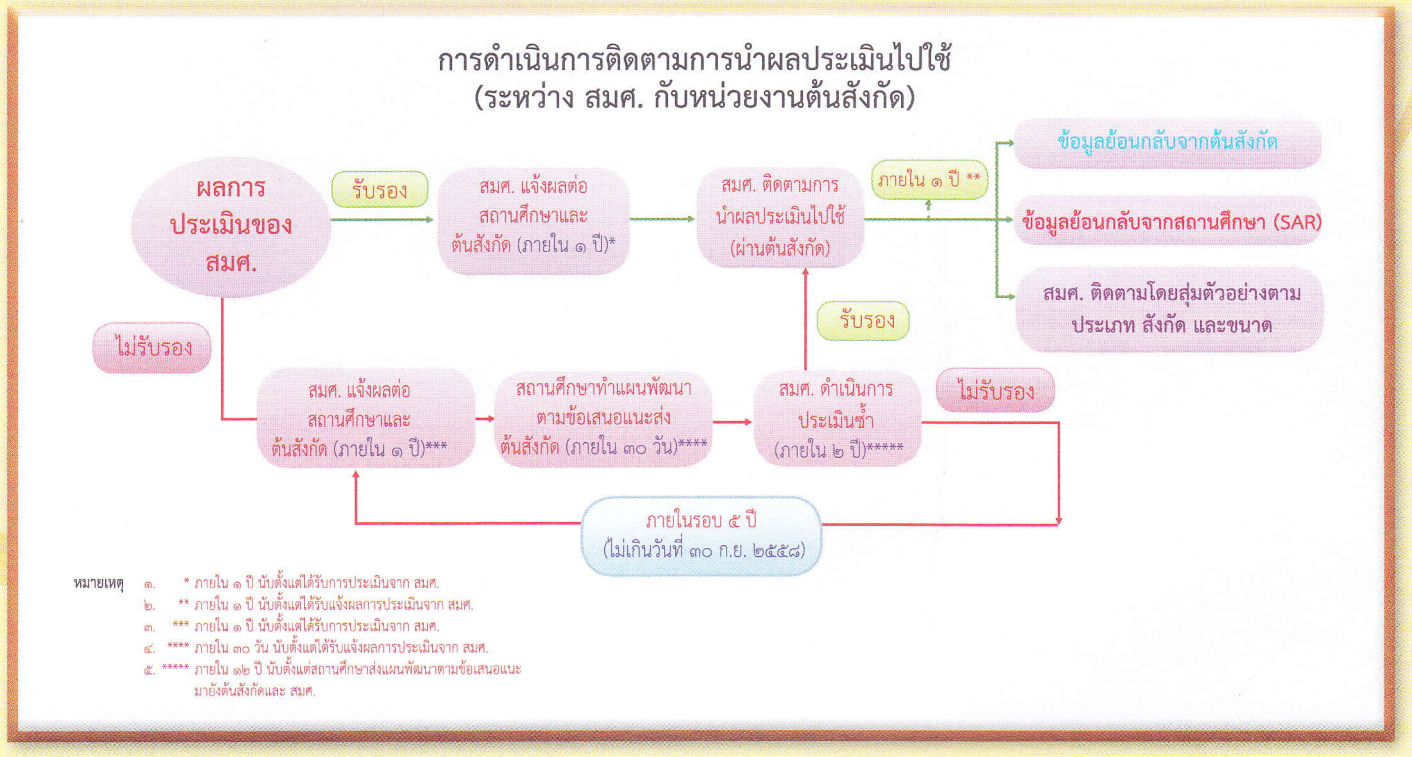

ตัวชี้วัด กำหนดค่าน้ำหนัก การให้คะแนนเพื่อจะได้สามารถเอาไปวัดระดับเชิงเปรียบเทียบได้ ไม่ใช่จัดอันดับ เป็นการนำผลประเมินไปพัฒนา

ผู้นำผลประเมินไปใช้ ได้แก่ **๑. สถานศึกษา** โดยผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และ ครู นำผลประเมินไปใช้ให้เกิดผลกับเด็ก **๒. หน่วยงานต้นสังกัด** การนำผลประเมินไปใช้เริ่มตั้งแต่สถานศึกษาทำรายงานประเมินตนเองซึ่งจะพบว่าหลายเรื่องเป็นจุดอ่อนที่สถานศึกษาเองก็ยอมรับและรู้อยู่แล้ว ก็สามารถนำผลไปใช้ได้ทันที หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งมีหน้าที่กำกับส่งเสริมสถานศึกษาก็จะนำผลประเมินไปกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ **๓. หน่วยงานระดับชาติ** ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานการศึกษา การจัดการศึกษา การตรวจสอบประเมิน และการจัดสรรงบประมาณ ก็ต้องใช้ผลการประเมินเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา

สรุปว่าการนำผลประเมินไปใช้หน่วยสำคัญคือ สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานระดับชาติ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ผลประเมินและเกี่ยวโยงกัน ผลการประเมินจึงเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ประกอบการทำหน้าที่ของทุกหน่วยงานทุกระดับ

สมศ.ได้สร้างกลไกการติดตามการนำผลการประเมินไปใช้ในทุกระดับ โดยให้มีคณะอนุกรรมการติดตามการนำผลการประเมินไปใช้ ประกอบด้วยหน่วยงานที่มีสถานศึกษาทุกหน่วยทุกระดับ ที่จะทำหน้าที่ประสานการทำงานของสถานศึกษาในสังกัดของตนเพื่อประมวลผลว่ามีการนำผลประเมินไปใช้หรือไม่อย่างไร ซึ่งพบสาเหตุสำคัญ คือ

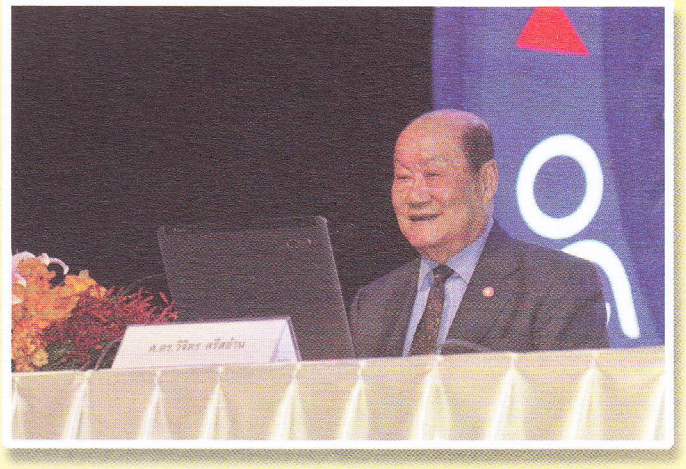

๑. ไม่มีงบประมาณสำหรับการประเมินซ้ำ จึงมีข้อตกลงกันว่าให้หน่วยงานต้นสังกัดตั้งงบประมาณสำหรับการประเมินซ้ำไว้ด้วย

๒. ไม่มีการทำแผนพัฒนาเมื่อสถานศึกษาไม่ได้รับการรับรอง จึงมีข้อสรุปว่าถ้าไม่รับรองและได้รับการประเมินซ้ำแล้วยังไม่ผ่าน ให้บันทึกไว้ว่าไม่ผ่านเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับพิจารณาในการประเมินรอบใหม่

ระบบการติดตามโดยหน่วยงานต้นสังกัดทำให้ปัญหาเรื่องการไม่ทำแผนและการนำผลประเมินไปใช้ดีขึ้นมากตามลำดับ โดยขณะนี้กำลังร่างคู่มือการนำผลประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่หัวกระบวนคิดจะประเมินคุณภาพจนถึงท้ายกระบวนคือได้ผลมาแล้วมีการนำผลประเมินไปใช้แล้วถ้าใช้ได้ผลก็จะเกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา